

Герб життя

Антоніна Гармаш-Литвин

У далекій стороні, у неznаній країні, оточеній дикими хащами, жили добрі працюючі люди. Більш за все на світі цінували Волю і правду. Правив країною добрий справедливий цар. Ні важкими податками, ні суворими законами він не обтяжував свій народ. Був справедливий і чуйний. Одне горе гризло цареві душу: не було у нього дітей. А старість на порозі...

Одного разу сумний цар блукав самотньо садом. З кущів до нього озвався голос:

– Якщо хочеш сина, то я допоможу тобі!

Цар довго придивлявся, хто то говорить, та нічого не бачив. Тільки помітив, як між кущами зблиснуло немов котячі очі. Бажання мати сина було таке жагуче, що цар, не замислюючись, мовив:

– Кажи, що потрібно для того, щоб у мене народився син!

– Тільки твоя згода! Візьми цей плід і з'їжте удвох із дружиною!

Біля ніг царя впав чудернацький плід, а невідомий голос безслідно зник. Тільки вдалині прокотився луною сатанинський регіт. Та цар не звернув на це уваги. Схопив плід і побіг у жінчині покої.

Коли розповів про все, жінка нетерпляче вигукнула:

– Швидше з'їжмо!

Через дев'ять місяців цариця народила сина.

Час ішов, хлопчик ріс. Але все більше журилися цар із царицею: їхній син був злий і недобрий. Дуже любив царевич мучити маленьких звірят. Тоді його хижі очі наповнювалися лютою радістю. Від журби і горя вмерла цариця, а незабаром і цар. Заступивши на престол, молодий цар видав нові закони, наклав непомірні податки. Зажурилися люди, застогнали від важкої праці.

Одного разу під час прогулянки молодий цар побачив купу дітей, що весело і безжурно сміялися, бавлячись різними забавками. Злісно зблиснули очі, він наказав схопити кількох дітей і відвезти до палацу. Увечері цар звелів відвести дітей у підземелля і прикувати ланцюгами до стін. Почав мучити. Розпачливі знетямлені зойки дітей глушило байдуже холодне каміння.

Сподобалася цареві страшна розвага. Дав розпорядження своїм воїнам щодня приводити до палацу кілька дітей. Плач і тужіння стояли над краєм: люди не знали навіщо забирають їхніх дітей до царського палацу. Звідти вони не поверталися...

Пройшов рік, пройшло два, пролинуло п'ять років. У країні майже не залишилось дітей. Тоді воїни почали хапати кожного новонародженого і несли до палацу. А цареві все було мало.

Тяжка зажура огорнула край, зникли пісні.

В одному глухому селі жила собі молода жінка. Тільки почула, що в неї має бути дитя, зажурилась, задумалась молодича. І вирішила, поки ще ніхто нічого не знає,

втекти далеко-далеко в ліс. Так і зробила. Довго шукали жінку, але не знайшли. Допитували царські посіпаки родичів, чоловіка, але ніхто нічого не знав.

А вона тимчасом ішла все далі і далі, все глибше в ліс. Їла дикі ягоди, плоди, коріння. Спала в сухому листі. Так і жила. Коли настав час пологів, знайшла якусь нору, залізла туди, – а там двоє ведмедят малих жалібно попискували. Вона притулила їх до себе, обігріла. А коли народилось її дитинча, то поклала поміж теплими м'якими клубочками і нагодувала всіх своїм молоком. Десь надвечір до нори прийшла ведмедиця. Жінка затремтіла, вхопила своє дитинча, пригорнула.

Але та не зачіпала її. Вона схилилась над своїми дітками, побачила, що вони нагодовані-обігріті і лагідно торкнула її, запрошуючи бути гостем.

Подружили жінка і ведмедиця, а діти їхні здружилися ще більше. Ішли роки за роками, виріс хлопчик. Став такий спритний і сильний, як його побратими ведмеді.

Одного разу ведмедиця запитала, що примусило жінку втекти від людей. Жінка розказала. Тоді син, який слухав материну розповідь, вигукнув:

– "Мамо, я хочу до людей, я хочу тата побачити!" Жінка сумно похитала головою:

– Тебе забере цар і ми ніколи більш не побачимось. Довго радились мати і син та вирішили, щоб мати пішла і розвідала, що робиться в країні. Жінка пішла, проводжала її аж до села ведмедиця.

Чоловік і родичі зраділи, що жінка повернулася. Про сина вона нікому не сказала. царські посіпаки взяли її на допит, але вона твердила одне: заблудила в лісі, там жила, а тепер знайшла дорогу додому.

Жінка розпитала рідних, як живеться. Їй розповіли, що страшне горе в краї. Уже всі знають, що робить цар із дітьми. У кого народжувалась дитина, її зразу ж забирали до царя. І ніхто не знав, де шукати порятунку.

У неділю жінка пішла на ярмарок. На майдані стояли півколом люди, а в центрі сидів сивий, сліпий дід, грав на лірі і співав. Співав про те, яке горе над їхнім краєм зависло, який лютий і хижий цар, у яких нелюдських муках конують діти від його рук. І гнівно запитував – невже ніхто не встане на захист краю? Люди плакали, але мовчали. Коли наближались царські посіпаки, люди тіснішим колом обступали діда, а він замовкав.

Жінка протислась до діда, припала вустами до його руки і запитала:

– Як можна звільнити край від такого лиха?

– Ой, важко, але можна! – мовив дід. – Далеко-далеко в лісі є заповітне джерело, хто нап'ється тої води, той стане безсмертним і незборимим. Та потрапити до нього важко, туди може дійти тільки юнак, з чистим непорочним серцем, мужній, сильний і повен любові до рідного краю. Та де він є – всіх... Замовк дід, зажурився. А жінка мовчки встала і пішла. Пішла аж у ліс до сина. Все йому розказала. Запитали, чи не знає ведмедиця, де те джерело. Вона відказала:

– Я не знаю, може, сова знає.

Повела хлопця до сови. Та знала, пообіцяла провести. Попередила, що чудиська-страховиська його не пускатимуть до джерела. Злякаєшся, – загинеш! А сміливо підеш

уперед – все зникне. Повела хлопця. Вузький коридор із столітніх дубів вів туди. Ступив хлопець, а на нього з усіх боків накинулись чудиська. Та що вони не робили, які страшні не були – хлопець знай собі йде вперед.

Тоді все зникло. Попереду зблиснуло джерело, чисте і прозоре. Нахилився хлопець, а джерело зашепотіло:

– Пий, пий! Довго чекали на тебе. Пий, набирайся сили і йди визволяти рідну землю!

Напився хлопець і таку силу відчув у собі, що дуби столітні гнулися від одного його подиху.

Навколо джерела росли небачені квіти. Одна з них нахилила голівку і шепнула хлопцеві:

– Візьми мене, я стану тобі в пригоді. Він узяв квітку і вона зашепотіла далі:

– Як підеш до царського палацу, доторкнися до сторожі моїми пелюстками – всі заснуть. Доторкнися до замків – усі падуть.

Пішов хлопець до палацу, а з ним його вірні побратими-ведмеді. Доторкнувся до сторожі – вони попадали сонні, Доторкнув замків – вони впали. Зайшов до царської палати. Зрадив цар: сама жертва іде до нього. Та хлопець мовчки доторкнув його квіткою і цар упав сонний.

Тоді хлопець гукнув на всі чотири боки дужим покликом – зійшлися люди з усього царства. Зв'язали сонну сторожу і царя, та й повели на майдан – на праведний суд. Довго придумували, яку кару завдати цареві. І не могли ніяк придумати, рівнозначної його злочинам. Тоді із натовпу вийшов дід, що колись порадив жінці, як звільнити країну від горя. Він сказав:

– Ще як був живий наш покійний добрий цар, сусідський все важив на нашу країну, щоб завоювати собі. Але боявся іти війною. Тоді викликав чаклуна, щоб той щось придумав. А злий чаклун підкинув нашому цареві заворожений плід, від чого народився цей виродок. І ось зараз сусідський цар уже готовий іти війною на нас. Бо війська ж немає – дітей винищив клятий виродок. Хай же карою йому буде безсмертя і всі ті муки, що витерпіли від нього наші діти. Доторкнися, хлопче, квіткою до виродка.

Тільки підніс хлопець-визволитель квітку до царя – з нього стався дикий звір: волохатий, страшний. Кинувся геть від людей.

Довго ночами чули люди дикі крики колишнього царя-виродка, що корчився у страшних муках.

Знову над краєм стало сонце волі, щастя і радості. Залунали пісні, що славили хлопця-визволителя, а також матір, що зуміла зберегти йому життя.

І намалювали люди на гербі своєї країни Матір і дитя, осяяні яскравим сонцем. У хлоп'ячих руках яскрава квітка, а біля їхніх ніг лежали два ведмеді.